

Sygn. akt VI U 450/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2018 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Janusz Madej

Protokolant st. sekr. sądowy Dorota Hańc

po rozpoznaniu w dniu 18 września 2018 r. w Bydgoszczy na rozprawie

odwołania: J. M. (1) , Z. N. i J. Z. –

wspólników Spółki Cywilnej (...) w B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

nr(...) z dnia 6 lipca 2015 r.

w sprawie: J. M. (1) , Z. N. i J. Z. –

wspólników Spółki Cywilnej(...) w B.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne

I oddała odwołanie;

II zasądza od powodów J. M. (1) , Z. N. i J. Z. solidarnie na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. kwotę 2 400 (dwa tysiące czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

VI U 450/17

UZASADNIENIE

Decyzją nr (...) z dnia 6 lipca 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. – na podstawie art.83 ust.1 pkt 3, art.68 ust.1 pkt 1c w związku z art.18 ust.1, art.20 ust.1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz.121 z późn. zm.) oraz art.79 ust.1, art.81 ust.1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz.581 z późn. zm.) – stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, tj. emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne A. W. (1) z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę na rzecz płatnika J. M. (1), prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) S.C., Z. N., prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą (...) S.C., J. Z., prowadzącego działalność pod nazwą (...) S.C., za niżej wymienione miesiące wynosi:

Okres (mm/rrrr)	Ubezpieczenia emerytalne i rentowe	Ubezpieczenie chorobowe	Ubezpieczenie wypadkowe	Ubezpieczenie zdrowotne
01/2009	5363,97	5363,97	5363,97	4628,57
02/2009	6451,53	6451,53	6451,53	5567,03
03/2009	2762,78	2762,78	2762,78	2384,00
04/2009	6408,37	6408,37	6408,37	5529,77
06/2009	6998,47	6998,47	6998,47	6038,98
09/2009	15540,09	15540,09	15540,09	13409,55

W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że J. M. (2), Z. N. i J. Z. – prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą (...) S.C. – prowadzili działalność gospodarczą w zakresie transportu wodnego na terenie kraju oraz zagranicą. Płatnik nie deklarował składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne od kwot, które traktuje jako diety z tytułu podróży służbowych zagranicznych. Odbiór tych kwot pracownicy potwierdzali na kartach „Delegacje służbowe zagraniczne – karta diet”. Organ rentowy ustalił, że z przedłożonej w trakcie kontroli umowy o pracę zawartej z A. W. (1) z dnia 7 grudnia 2009r. na czas nieokreślony wynika, że był on zatrudniony w charakterze sternotorzysty barki motorowej. W treści umowy o pracę jako miejsce wykonywania pracy ustalono C. ul. (...), (...)- (...) D.. Z protokołu przesłuchania współnika Spółki J. M. (2) wynikało, że firma (...) S.C. zajmuje się transportem śródlądowym, a pracownicy zatrudnieni są głównie na podstawie umów o pracę na stanowiskach związanych z charakterem działalności firmy, tj. np. kapitan barki motorowej, sternotorzysta barki, bosman barki. Miejscem wykonywania pracy według umów o pracę jest siedziba pracodawcy, a pracownicy są wysyłani na barkę, która może stać w Polsce lub Europie. Pracownicy otrzymują wynagrodzenie za pracę w Polsce, natomiast za dzień pobytu za granicą otrzymują oni diety w ustawowej wysokości w zależności od kraju.

Zgodnie z art.77⁵ § 1 Kodeksu pracy pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy lub poza stałym miejscem pracy, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową.

Sąd Najwyższy uchwałą składu siedmiu sędziów z dnia 19 listopada 2008r. (sygn. akt II PZP 11/08) orzekł, że kierowca transportu międzynarodowego odbywający podróże w ramach wykonywania umówionej pracy i na określonym w umowie obszarze jako miejsce świadczenia pracy nie jest w podróży służbowej w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p.c. W powołanej uchwale Sąd Najwyższy zauważył, że „pracownicy mobilni są grupą pracujących w warunkach stałego przemieszczania się (podróży). Podróż nie stanowi u nich zjawiska wyjątkowego, lecz jest normalnym wykonywaniem obowiązków.

Pracownicy mobilni nie wykonują incydentalnie zadania związanego z oddelegowaniem poza miejsce pracy, lecz ich charakter pracy wymusza nieustanne przebywanie w trasie. Nie ma zatem zastosowania ani hipoteza ani dyspozycja normy prawnej zawartej w art.77⁵ § 1 K.p.”.

W związku z tym organ rentowy wskazał, iż z przedłożonej umowy o pracę oraz wyjaśnień J. M. (1), ujętych w protokole kontroli, wynika że miejscem pracy A. W. (1) była barka. Zdaniem organu rentowego skoro firma zajmuje się transportem śródlądowym oraz zatrudnia pracowników na stanowiskach związanych z charakterem prowadzonej działalności, wykonywanie czynności przez pracowników wynikających z umów o pracę nie jest możliwe w siedzibie firmy. Zawarte umowy o pracę wskazują jednoznacznie, że miejscem pracy jest barka. Jest to zatem pracownik międzynarodowego transportu rzeczno- i wodno- i pracę swoją wykonuje na barce, przemieszczającej się po wodach kraju i zagranicy lub w portach przy załadunku i rozładunku barki.

W związku z powyższym w opinii Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B., w świetle przedłożonych dokumentów i wyjaśnień J. M. (1), wypłacone wynagrodzenie, określone mianem diet, było przychodem uzyskanym z tytułu wykonywania umowy o pracę, od którego należało zadeklarować i opłacić składki na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Odwołanie zaskarżające w całości wyżej wskazaną decyzję wniósł, w imieniu współników (...) Spółki Cywilnej w miejscowości C. J. M. (1), Z. N. i J. Z., ich pełnomocnik procesowy podnosząc zarzuty:

1) naruszenia prawa materialnego – art.77⁴ Kodeksu pracy w związku z § 2 ust.1 pkt 15 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z uwagi na uwzględnienie w podstawie wymiaru składki wypłaconych pracownikowi diet z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju,

2) naruszenia przepisów ustawy zasadniczej – Konstytucji, art.32 poprzez różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów znajdujących się w identycznej sytuacji faktycznej, tj. odmienne traktowanie pracowników żeglugi śródlądowej niż kierowców transportu krajowego i międzynarodowego, którzy razem tworzą grupę tzw. pracowników mobilnych.

W uzasadnieniu powyższych zarzutów odwołujący podnosili, iż zgodnie z treścią art.77⁴ K.p. pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy lub poza stałym miejscem pracy przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. Z. M. (powyższa osoba wskazana została przez odwołujących się w wyniku omyłki, gdyż odwołanie dotyczyło decyzji określającej podstawy wymiaru składek z tytułu pracowniczego zatrudnienia A. W. (1) – przypis Sądu Okręgowego) zatrudniony był w firmie odwołujących się na podstawie umowy o pracę.

Siedziba firmy wówczas znajdowała się w miejscowości C.. A. W. (1) wykonywał swoje obowiązki służbowe poza siedzibą firmy, a zatem pracodawca słusznie za czas wykonywania obowiązków służbowych poza siedzibą firmy, które wykonywane były także poza granicami kraju, wypłacił mu diety z tego tytułu.

Miejscem wykonywania pracy w rozumieniu art.29 K.p. jest albo siedziba pracodawcy albo inne miejsce w rozumieniu konkretnego oznaczenia geograficznego, w którym pracownik wykonuje prace.

Odwołujący w treści zawartej umowy o pracę w sposób prawidłowy określili miejsce pracy pracownika, wskazując iż jest to siedziba pracodawcy tj. miejscowość C.. Tak określone miejsce pracy jest zgodne z art.29 K.p.

W świetle utrwalonego orzecznictwa sądowego, w tym w szczególności poglądów, które wynikają z treści orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2001r. wydanego w sprawie I PKN 350/00, a także z dnia 19 marca 2008r. wydanego w sprawie I PK 230/07, ukształtowało się stanowisko, iż w przypadku wykonywania pracy polegającej na przemieszczaniu się, miejscem wykonywania pracy przez pracownika jest miejsce, w którym otrzymuje on przydział zadań i w którym jest on kierowany do ich wykonania.

W tym przypadku niewątpliwie takim miejscem była siedziba pracodawcy. Barka, na której pracownik wykonuje przydzielone mu zadania służbowe, absolutnie – zdaniem odwołujących się – nie może być miejscem pracy. Jednostka śródlądowa jest jedynie narzędziem pracy, które związane jest z wykonywaniem przydzielonej pracy. W tym stanie

rzeczy pracodawca słusznie wypłacił pracownikom diety z tytułu podróży służbowych, których – na podstawie § 2 ust.1 pkt 15 cyt. rozporządzenia – nie wlicza się do podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne.

W ocenie odwołujących się współników Spółki Cywilnej (...) uchwała Sądu Najwyższego, na którą powołuje się organ rentowy, nie ma żadnego znaczenia w przedmiocie rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, albowiem dotyczy ona kierowców transportu międzynarodowego. Konsekwencją tej uchwały była zmiana ustawodawstwa, polegająca na nowelizacji ustawy o czasie pracy kierowców. W art.21a oraz art.2 pkt 7 ustawy z dnia 12 lutego 2010r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz zmianie niektórych ustaw o czasie pracy kierowców wprowadzono autonomiczną – względem przepisu art.77⁽⁵⁾ K.p. – definicję podróży służbowej. Nowelizacja ustawy o czasie pracy kierowców, wprowadzając nową definicję podróży służbowej, spowodowała że straciło doniosłość miejsce wykonywania pracy określone w umowie, a znaczenie ma miejsce zatrudnienia kierowcy – siedziba pracodawcy. W znowelizowanej ustawie przyjęto, że jeżeli kierowca jest zatrudniony w siedzibie pracodawcy i wykonuje przewóz drogowy lub wyjeżdża w celu wykonania przewozu drogowego poza miejscowość, w której znajduje się siedziba pracodawcy, to jest on w podróży służbowej. Konsekwencją wykonywania pracy w podróży służbowej przez kierowcę jest obowiązek pokrycia przez jego pracodawcę kosztów związanych z tą podróżą. W tym miejscu odwołujący powoływali się na Konstytucję RP, zgodnie z którą w stosunku do osób, które znajdują się w identycznej sytuacji faktycznej nie mogą być stosowane inne zasady prawne. Oznacza to, że skoro kierowcy transportu międzynarodowego i krajowego mają prawo do diet z tytułu podróży służbowych, wówczas gdy odbywają wyjazdy poza siedzibę pracodawcy określoną w umowie o pracę, to tę samą zasadę należy stosować do pracowników żeglugi.

Dodatkowo w odwołaniach podkreślono, że praktyka wypłacania diet z tytułu podróży służbowej pracownikowi żeglugi śródlądowej ukształtowała się od dawna i nigdy nie była kwestionowana przez organy podatkowe ani przez ZUS.

Odwołujący byli pracownikami (...) SA w B. i w związku ze świadczeniem pracy odbywali oni krajowe i zagraniczne wyjazdy, za które zawsze otrzymywali diety. Diety te zwolnione były ze składek ZUS, a kontrole przeprowadzone u tego pracodawcy nigdy nie zakwestionowały prawidłowości wypłaconych należności z tytułu diet związanych z odbytym wyjazdem traktowanym jako podróż służbowa.

Po zakończeniu pracy w w/wym. firmie odwołujący się rozpoczęli własną działalność gospodarczą, w której przyjęli identyczne zasady, uznając je za prawidłowe.

Wskazując na powyższe podstawy zaskarżenia odwołujący się płatnicy składek wnosili o zmianę zaskarżonej decyzji w całości w ten sposób, aby w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne A. W. (1) nie były uwzględnione wypłacone temu pracownikowi diety za czas podróży służbowych w miesiącach wskazanych w sentencji decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od odwołujących się na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu swego stanowiska procesowego organ ten powołał się na ustalenia i argumenty przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił i rozważył, co następuje:

W dniu 3 lipca 2008r. wspólnicy Spółki Cywilnej (...)J. M. (1), Z. N. i J. Z. zawarli z A. W. (1) umowę o pracę, na mocy której A. W. (1) został zatrudniony na czas określony od dnia 7 lipca 2008r. do dnia 31 grudnia 2008r. na stanowisku kapitana barki motorowej w pełnym wymiarze czasu pracy. W treści umowy o pracę jako miejsce wykonywania pracy wskazano C. ul. (...), (...)-(...) D.. W dniu 31 grudnia 2008r. strony te zawarły umowę o pracę na czas nieokreślony, na mocy której A. W. (1) został zatrudniony od dnia 2 stycznia 2009r. na stanowisku kapitana barki motorowej w pełnym wymiarze czasu pracy i miejscem świadczenia pracy C. ul. (...), (...)-(...) D.. Umowa o pracę została rozwiązana z inicjatywy A. W. (1) za porozumieniem stron z dniem 31 marca 2010r..

(umowa o pracę, pismo A. W. (1) z dnia 1 kwietnia 2010r. w sprawie rozwiązania umowy o pracę za porozumieniem stron i świadectwo pracy z dnia 31 marca 2010r. w aktach osobowych A. Z.)

W toku procesu w dniu (...) A. W. (1) zmarł (dowód: odpis aktu zgonu k.75 akt sprawy)

Przeważającą część efektywnego czasu pracy A. W. (1) spędził przy pracy związanej z pracą na barkach przy przewożeniu towarów. Okoliczność tę potwierdziły dowody z przesłuchania powodów J. M. (1) i Z. N., którzy podali iż A. W. (1) zajmował stanowisko kapitana barki ściśle związane z obowiązkiem pływania na barkach. Zajmowało mu to większość czasu pracy. Praca tego pracownika polegała właśnie na przemieszczaniu się na barkach z towarem. Podróże odbywane były ze S. do Niemiec.

Ponadto wykonywał on też w miejscowości C. czynności związane z przygotowaniem rejsów barkami oraz czynności remontowe (zaplatanie lin, remonty silników).

Z przesłuchania odwołujących się J. M. (1) i Z. N. wynikało ponadto, że jako pracodawcy uznawali oni, iż główne zadania pracownicze A. W. (2) związane były z pracą na barkach, co wynikało ze stanowisk pracy określonych w postanowieniach umów o pracę. Rejsy trwały od miesiąca do półtora miesiąca.

(dowody z przesłuchania tych odwołujących – e-protokół rozprawy k.189; skrócony protokół rozprawy – k.185-188)

W powyższym, omówionym wyżej zakresie zebrane dowody były wiarygodne i miały na tyle znaczną moc dowodową, która pozwalała na dokonanie istotnych dla rozstrzygnięcia sporu ustaleń faktycznych, w szczególności co do tego, iż istota pracowniczego zatrudnienia A. W. (1) polegała na tak zwanej pracy mobilnej.

Sąd Okręgowy zauważa w tym miejscu, iż praca tego pracownika związana była nierozzerwalnie i w przeważającym zakresie z przemieszczaniem się barkami po trasach rzecznych na terenie Niemiec i przewożeniu towarów, z jednoczesnym ich zabezpieczeniem w transporcie.

Próby podważenia tego charakteru pracy pracownika zatrudnionego na stanowisku kapitana barki motorowej podejmowane przez pełnomocnika odwołujących się były oczywiście bezskuteczne. Sąd Okręgowy nie kwestionuje przy tym, iż pewną, stosunkowo niewielką część czasu pracy pracownik ten poświęcał na wykonywanie czynności przygotowawczych do rejsów, w tym na remont urządzeń funkcjonujących na barkach (silniki) czy zaplatanie lin. Jednakże czynności te nie zajmowały mu przeważającego czasu pracy. Czynności te miały znaczenie uboczne dla jego podstawowych obowiązków pracowniczych, związanych z pracą mobilną na barkach i przewożeniem towarów.

Przed rozważeniem istoty sporu analizie podlegała kwestia proceduralna, która pojawiła się w toku procesu w związku z wnioskiem strony powodowej o umorzenie postępowania na podstawie art.355 § 1 K.p.c. jako zbędnego z powodu śmierci strony – A. W. (1) (pisma procesowe pełnomocnika powodów z dnia: 14 marca 2018r. – k.130 i 131 a.s.; 10 marca 2018r. k.244 a.s. oraz 11 czerwca 2018r. – k.164 a.s.).

W ocenie Sądu Okręgowego wnioski te nie zasługiwały na uwzględnienie. Kontroli sądowej w niniejszej sprawie poddana została – w wyniku wniesienia przez powodowych płatników odwołania – decyzja ZUS Oddziału w B. określająca podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia A. W. (1). Zatem przedmiotem niniejszego postępowania nie są prawa i obowiązki przechodzące na następców prawnych tej osoby, lecz prawa i obowiązki płatników składek. W postanowieniu z dnia 22 marca 2016r. sygn. akt I Uz 42/15 (Lex nr 2056857) Sąd Najwyższy wskazał, iż w razie śmierci strony – ubezpieczonego w toku postępowania z odwołania płatnika składek od decyzji o podleganiu tego ubezpieczonego obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, postępowanie toczy się nadal z udziałem płatnika i organu rentowego, a bez udziału spadkobierców ubezpieczonego.

Powyższy judykat wydany został w sprawie której przedmiotem kontroli sądowej była decyzja organu rentowego w sprawie o podleganiu ubezpieczeniom społecznym i ustalenie podstawy wymiaru składek. Przedmiotem niniejszego procesu jest również decyzja organu rentowego określająca podstawę wymiaru składek

W powołanym postanowieniu Sąd Najwyższy argumentował, iż „stwierdzenie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych podlegania przez konkretną osobę (pracownika, zleceniobiorcę) ubezpieczeniom społecznym oraz

ustalenie podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w decyzji „wymiarowej”, skierowanej do płatnika składek (pracodawcy, zleceniodawcy), bez wątplenia ma wpływ na prawo ubezpieczonego (pracownika, zleceniobiorcy) w zakresie wysokości przyszłych świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz na jego obowiązek partycypowania w finansowaniu (współfinansowaniu) składek na te ubezpieczenia. On sam ma niewątpliwy interes prawny w uzyskaniu konkretnego orzeczenia sądowego, którego źródłem będzie stosunek prawny lub zobowiązanie objęte decyzją administracyjną organu rentowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 lutego 1991r., II URN 130/90, OSNP 1992 nr 2, poz.168; z dnia 15 lipca 1999r., II UKN 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 22, poz.826; z dnia 28 marca 2008r., II UK 159/07, OSNP 2009 nr 13-14, poz.180). Tego rodzaju prawa i obowiązki nie są jednak ani dziedziczne, ani zbywalne, w związku z tym nie ma możliwości ich przejścia na inne osoby. Za ugruntowany w judykaturze należy bowiem uznać pogląd, że do spadku nie należą prawa do świadczeń powtarzających się z zakresu ubezpieczeń społecznych i zabezpieczenia emerytalnego. Dlatego emerytury i renty, jako prawa zmarłego ściśle związane z jego osobą, nie są przedmiotem dziedziczenia (por. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 listopada 2001r., P 2/01, OTK 2001, nr 8, poz.249, uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1965r. wpisaną do księgi zasad prawnych, III PO 22/64, OSNP 1965, nr 7-8, poz.107; uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1968r., III PZP 59/68, OSNCP 1969, nr 4 poz.84 – również wpisaną do księgi zasad prawnych”).

Także w uzasadnieniu postanowienia z dnia 14 września 2017r. II UZ 41/17 (LEX nr 2390735) Sąd Najwyższy stwierdził, że w doktrynie i orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że zakres i przedmiot rozpoznania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza przedmiot decyzji organu rentowego i żądanie zgłoszone w odwołaniu do sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2011r., II UZ 1/11, LEX nr 8447 i powołane tam orzecznictwo). „A zatem przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza się do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a między stronami spornych; poza tymi okolicznościami spór sądowy nie może zaistnieć (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010r., II UK 84/10, LEX nr 661518). Spór w sprawie został zainicjowany stanowiskiem płatnika składek, który negował wskazany w decyzji reżim umowy cywilnoprawnej. Wszak istotą ubezpieczenia społecznego jest, że w drodze czynności prawnych dochodzi do zawarcia umowy, w której to z kolei towarzyszy obowiązek ubezpieczenia społecznego. Powstaje on z mocy prawa (art.6 ust.1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Stąd w sekwencji zdarzeń, jakie miały miejsce w rozpoznawanej sprawie, spór rozstrzygał się na linii organ rentowy i płatnik składek w związku z ustaleniem podstawy wymiaru składek z uwagi na objęcie ubezpieczeniami społecznymi z tytułu umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia”.

W wyroku z dnia 5 września 2017r. II UK 360/16 Sąd Najwyższy stwierdził, że „po śmierci innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja w sprawie odwołania płatnika składek przeciwko organowi rentowemu nie zachodzi podstawa do umorzenia całości postępowania sądowego. Ustalenie przez organ rentowy obowiązku ubezpieczenia społecznego ma na celu ochronę praw osoby podlegającej ubezpieczeniu. Śmierć innej osoby, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja nie powoduje niedopuszczalności kontynuowania procesu, jak też nie dezaktualizuje obowiązku zapłaty zaległych składek przez płatnika. Skoro został ujawniony tytuł do ubezpieczenia społecznego, to na płatniku spoczywa ciężar odprowadzenia należnych składek. Ten obowiązek powstał w momencie realizacji umowy i w żaden sposób nie jest powiązany z utratą zdolności sądowej przez osobę będącą stroną tej umowy, a zatem musi być ostatecznie rozstrzygnięty w sytuacji, gdy płatnik składek neguje swoje powinności. Przynajmniej postępowanie sądowe toczy się nadal, wyłącznie między płatnikiem składek, a organem rentowym.”

Podzielając powyższą argumentację jurydyczną Sąd Okręgowy podkreśla, iż spór w niniejszej sprawie zainicjowany został odwołaniem powodów od decyzji określającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zmarłego A. W. (3). Spór ten musi być zatem rozstrzygnięty merytorycznie albowiem w przypadku uwzględnienia ich wniosku o umorzenie postępowania w niniejszej sprawie z powodu śmierci ich pracownika (ubezpieczonego) byłiby oni pozbawieni prawa do sądu, a zaskarżona decyzja w wyniku postępowania sądowego stałaby się prawomocna. Paradoksalnie, stanowisko procesowe powodów, zgodnie z którym postępowanie

w sprawie powinno zostać umorzono z wyżej wskazanej przyczyny pozbawiałoby ich możliwości skontrolowania na drodze postępowania sądowego decyzji, którą sami zakwestionowali wniesionym odwołaniem.

Mając na uwadze powyższe rozważania i argumenty Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do uwzględnienia wniosku powodów o umorzenie postępowania w niniejszej sprawie.

Istota sporu w rozpoznawanej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia czy A. W. (1), wykonując kursy przewozu towarów barką, odbywał podróż służbową i czy wypłacane mu z tego tytułu diety podlegają uwzględnieniu w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne, w okresach objętych zaskarżoną decyzją.

Odpowiedzi na tak sformułowane pytanie należy poszukiwać na płaszczyźnie unormowań art.18 ust.1 w związku z art.6 ust.1 pkt 1 i art.4 pkt 9 oraz art.20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2017r., poz.1778 ze zm.), które podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chorobowe oraz wypadkowe pracowników czynią przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Przychód ten stanowią – w myśl art.12 ust.1 i art.21 pkt 16a ustawy z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj. Dz. U. z 2018r., poz. 1509) – wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartości pieniężne świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartości innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych, z wyłączeniem m.in. diet i innych należności za czas podróży służbowej pracownika. W świetle § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz.1106 ze zm.) te ostatnie należności są też wyłączone z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, przy czym z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju – do wysokości określonej w przepisach rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 236, poz.1991 ze zm.). Powołane przepisy nie definiują jednak pojęcia samej podróży służbowej. Tej należy poszukiwać na gruncie unormowań prawa pracy.

Przepis art.77⁵ § 1 K.p. stanowi, że pracownikowi wykonującemu na polecenie pracodawcy zadanie służbowe poza miejscowością, w której znajduje się siedziba pracodawcy, lub poza stałym miejscem pracy, przysługują należności na pokrycie kosztów związanych z podróżą służbową. W kontekście powyższego unormowania podróż służbową cechuje się tym, że jest odbywana poza obszar miejscowości, w której znajduje się siedziba pracodawcy lub poza stałe miejsce pracy pracownika, na polecenie pracodawcy w celu wykonania określonego przez pracodawcę zadania oraz jest ograniczona zakładanym z góry terminem. Wszystkie te cechy muszą wystąpić łącznie (wyrok Sadu Najwyższego z dnia 22 lutego 2008r., I PK 208/07, OSNP 2009 nr 11 – 12, poz.134). Podróż służbową wyróżnia się więc wśród czynności pracowniczych ze względu na miejsce, czas i cel.

Co do miejscowego aspektu podróży służbowej w judykaturze zauważa się, że wykonywanie pracy w siedzibie pracodawcy nie zawsze nadaje się do pogodzenia z jej charakterem, a jednocześnie wykonywanie pracy poza siedzibą pracodawcy nie jest wystarczające do zakwalifikowania jej jako podróży służbowej. Z problematyką wykonywania przez tego rodzaju pracowników zadań na większym obszarze wiąże się kwestia oznaczenia ich miejsca pracy, jako punktu wyjścia w rozważaniach na temat odbywania przez tych pracowników podróży służbowych. Przepis art.77⁵ § 1 K.p. należy interpretować w korelacji z art.29 § 1 pkt 2 K.p., który nakazuje określić w umowie o pracę miejsce wykonywania pracy. Oznacza to, że stałe miejsce pracy w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p. jest miejscem wykonywania pracy, o którym mowa w art.29 § 1 pkt 2 K.p. Miejsce wykonywania pracy może zaś być różnie oznaczone, jednakże sposób owego określenia powinien być powiązany z rodzajem pracy. Żaden przepis nie wyklucza możliwości takiego postanowienia umowy, które wyznaczałoby jako miejsce wykonywania pracy pewien obszar geograficzny,

a nie stały punkt, czy stałe punkty. Istotne jest jednak to, by miejsce świadczenia pracy pracownika mobilnego oznaczone jako obszar jego aktywności zawodowej odzwierciedlało prawdziwy stan rzeczy. Jeżeli zgodnie z wolą stron stosunku pracy zobowiązanie pracownicze (istota obowiązków pracowniczych) polega na wykonywaniu zadań na geograficznie określonym obszarze, to stałym miejscem pracy w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p. jest ten obszar (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2009r., II UK 114/09, niepublikowany). Wypada jednak dodać, iż zakres wyrażenia „miejsce wykonywania pracy” w ujęciu art.29 § 1 pkt 2 K.p. jest szerszy niż zakres pojęciowy nazwy „stałe miejsce pracy” w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p. Spełnienie wymagania przewidzianego w art.29 § 1 pkt 2 K.p. może polegać na wskazaniu obok stałego miejsca pracy także niestałego miejsca (miejsc) pracy albo na wskazaniu niestałych (zmiennych) miejsc pracy, zmienianych ze względu na rodzaj pracy świadczonej przez pracownika oraz naturę działalności prowadzonej przez pracodawcę i związaną z nią rzeczywistą potrzebą gospodarczą.

Ruchome (zmiennie) miejsce pracy może na przykład zostać określone wówczas, gdy pracodawca prowadzi budowy lub podobnego rodzaju działalność. Jeżeli ruchome miejsce pracy zostało właściwie określone w umowie, to stałymi miejscami pracy w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p. są poszczególne, konkretne miejsca, do których (w granicach umowy o pracę i w ramach określonego w niej ruchomego miejsca pracy) pracownik zostaje skierowany w celu stałego świadczenia umówionego rodzaju pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008r., I PK 230/07, OSNP 2009 nr 13-14, poz.176 z glosą A. Drozda, OSP 2010, nr 2, poz.21).

Pracownik, którego miejsce pracy określono w taki sposób, jest w podróży służbowej tylko wówczas, gdy otrzymał krótkotrwale zadanie wykonania pracy poza takim stałym miejscem pracy, a także w czasie dojazdu do tego – nieokreślonego w umowie o pracę – miejsca i powrotu z niego.

Poza siedzibą pracodawcy świadczona jest praca także przez pracowników, dla których przemieszczanie się należy do istoty wykonywania podstawowych obowiązków (np. konwojentów, personelu latającego, kolejarzy, marynarzy); ich miejscem pracy jest ośrodek dyspozycyjny, w którym rozpoczynają i kończą pracę (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 1975r., I PZP 9/75, OSNCP 1976 nr 3, poz.45 z głosami J. Kurcyusza OSPiKA 1976 nr 7-8, poz.136 i A. Świątkowskiego, PiZS 1997 nr 2, s.73). Stałe przemieszczanie się z jednego do innego miejsca (miejscowości) przez tzw. pracowników mobilnych stanowi integralny element sposobu wykonywania przez nich pracy w ramach „ruchomego” „zmiennego” miejsca pracy, obejmującego pewien obszar. W związku z tym pracownicy, których praca z istoty polega na przemieszczaniu się na pewnym obszarze, nie odbywają podróży służbowych (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 września 1976r., I PR 115/76 z głosami M. Sobczak – Kaweckiej, OSPiKA 1978r. nr 2, poz.19 i J. Tyski, Nowe Prawo 1977 nr 4, s.586).

Kierując się dwoma elementami definicji podróży służbowej (tj. miejsca i celu), w odniesieniu do pracowników mobilnych Sad Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 19 listopada 2008r., II PZP 11/08, (OSNP 2009 nr 13-14, poz.165), stwierdzając że kierowca transportu międzynarodowego odbywający podróże w ramach wykonywania umówionej pracy i na określonym w umowie obszarze jako miejsca świadczenia pracy nie jest w podróży służbowej, motywował swoje stanowisko w tej kwestii tym, iż pracownicy mobilni są grupami osób pracujących w warunkach stałego przemieszczania się (podróży). Podróż nie stanowi u nich zjawiska wyjątkowego, lecz jest normalnym wykonywaniem obowiązków pracowniczych. Specyfika takiego zatrudnienia i konieczność odmiennego potraktowania widoczna jest nawet w dyrektywie ustalającej wymagania w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (dyrektywa nr 2003/88/WE z dnia 4 listopada 2003r. dotycząca niektórych aspektów czasu pracy). Tym bardziej możliwe i zarazem konieczne jest odmiennie potraktowanie tej grupy pracujących z punktu widzenia art.77⁵ § 1 K.p. Z przepisu tego wynika bowiem wprost, że podróż służbowa ma charakter incydentalny. Nie jest zatem podróżą służbową wykonywanie pracy (zadań) w różnych miejscowościach, gdy przedmiotem zobowiązania pracownika jest stałe wykonywanie pracy (zadań) w tych miejscowościach. Wykonywaniem zadania służbowego w rozumieniu art.77⁵ § 1 K.p. nie jest wykonywanie pracy.

Pracownicy mobilni nie wykonują incydentalnie zadania związanego z oddelegowaniem poza miejsce pracy, lecz ich charakter pracy wymusza nieustanne przebywanie w trasie. Nie ma więc do nich zastosowania ani hipoteza, ani

dyspozycja normy prawnej zawartej w art.77⁵§ 1 K.p. Artykuł 77⁵ § 1 K.p. nie pozwala na ocenę, że pracownik stale jest w podróży służbowej. Inna bowiem jest ratio tej regulacji.

Przedstawiona w powołanej uchwale wykładania art.77⁵ § 1 K.p. pozostaje aktualna wobec różnych kategorii pracowników mobilnych (por. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2012r., III UK 54/11 i z dnia 28 czerwca 2012r., II UK 284/11, M.P.Pr. 2012 nr 11, s.608-610), poza tą grupą zawodową, której wprost dotyczyła, tj. kierowców, a to po zmianie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców (Dz. U. Nr 92, poz.879 ze zm.) ustawą z dnia 12 lutego 2010r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz.246).

Sama nowelizacja polegała na dodaniu w art.2 ustawy o czasie pracy kierowców punktu 7, wprowadzającego definicję „podróży służbowej”. Zgodnie z tym przepisem podróż służbowa kierowcy oznacza każde zadanie służbowe polegające na wykonywaniu na polecenie pracodawcy przewozu drogowego lub wyjazdu w celu wykonania przewozu drogowego poza miejscowość siedziby pracodawcy, na rzecz którego kierowca wykonuje swoje obowiązki, oraz poza inne miejsce prowadzenia działalności przez pracodawcę, w szczególności filie, przedstawicielstwa i oddziały. Z mocy art.21a ustawy o czasie pracy kierowców, kierowcy w podróży służbowej przysługują zaś należności na pokrycie kosztów związanych z wykonaniem tego zadania służbowego, ustalane na zasadach określonych w przepisach art.77⁵ § 3 – 5 K.p. Zatem kierowcy, inaczej niż pozostali pracownicy mobilni, mogą odbywać podróże służbowe i mają prawo do wynikających z tego tytułu świadczeń kompensacyjnych ze względu na to, że ustalona została dla nich odrębna definicja podróży służbowej, autonomiczna wobec definicji tego pojęcia zamieszczonej w art.77⁵ § 1 K.p.

Mając powyższe na uwadze Sąd rozstrzygający niniejszą sprawę podzielił stanowisko organu rentowego, iż A. W. (1) jako pracownik międzynarodowego transportu rzeczno (pracownik mobilny) pracę swoją wykonywał na barce przemieszczającej się po wodach kraju i zagranicy lub w portach przy załadunku i rozładunku barki, nie będąc w podróży służbowej.

W związku z powyższym wypłacone wynagrodzenie określane mianem diet było przychodem uzyskanym z tytułu wykonywania umowy o pracę, od których należy zadeklarować i opłacić składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Zgodnie z art.18 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. z 2017r., poz.1778 z późn. zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.

Art.20 ust.1 ustawy systemowej stanowi, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenie rentowe. W świetle utrwalonego orzecznictwa sądowego, w tym w szczególności poglądów, które wynikają z treści orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 11.04.2001r. wydanego w sprawie I PKN 350/00, a także z dnia 19.03.2008r. wydanego w sprawie I PK 230/07 ukształtowało się stanowisko, iż w przypadku wykonywania pracy polegającej na przemieszczaniu się, miejscem wykonywania pracy przez pracownika jest miejsce, w którym otrzymuje on przydział zadań i w którym jest on kierowany do ich wykonania. W tym przypadku niewątpliwie takim miejscem była siedziba pracodawcy. Zgodnie z § 2 ust.6 obowiązującego od dnia 22 maja 2008r. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2008r., Nr 78, poz.465 z późn. zm.) dla każdego ubezpieczonego, którego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe stanowi przychód, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, płatnik składek w raporcie miesięcznym uwzględnia należne składki na ubezpieczenia społeczne od wszystkich dokonanych lub postawionych do dyspozycji ubezpieczonego wypłat – od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, którego raport dotyczy – stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Stosownie do art.81 ust.1 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2018r., poz. 1510.) do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. Podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowanych przez ubezpieczonych nie będących płatnikami składek, potrąconych przez płatników ze środków ubezpieczonego.

Odnosząc się do podniesionego w odwołaniu zarzutu naruszenia art.32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zwrócić należy uwagę, iż skarżący błędnie utożsamiali pracę zatrudnionego przez siebie pracownika z pracą kierowcy w transporcie międzynarodowym. W wyroku z dnia 10 lutego 2015r. II UK 225/13 wydanym w analogicznych stanach faktycznych, bardzo zbliżonych do ustaleń dokonanych w niniejszych dwóch rozpoznawanych łącznie sprawach, Sąd Najwyższy wskazał:

„Niezasadne są również zarzuty naruszenia prawa materialnego, w zakresie których skarżący ogranicza się do zaprezentowania poglądu, że dokonana w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2008r., II PZP 11/08, wykładnia art.77⁵ § 1 K.p. utraciła znaczenie i aktualnie powinna zmierzać w kierunku określenia generalnej definicji podróży służbowej w stosunku do wszystkich pracowników mobilnych, przy uwzględnieniu definicji tej podróży zawartej w przepisach dotyczących czasu pracy kierowców.

Pogląd ten nie jest trafny, a podnoszona przez skarżącego kwestia jest jednolicie rozstrzygana przez Sąd Najwyższy. Błędne jest stanowisko skarżącego, że z dniem wejścia w życie (3 kwietnia 2010r.) przepisu art.2 pkt 7 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz. U. z 2012r., poz.1155 ze zm.) definiującego podróż służbową kierowców wykonujących przewóz drogowy, utraciła znaczenie wykładnia art.77⁵ § 1 K.p. dokonana przez Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale II PZP 11/08. W aktualnym stanie prawnym do kierowców w transporcie drogowym nie ma bowiem zastosowania art.77⁵ § 1 K.p., ale autonomiczne rozumienie podróży służbowej zdefiniowanej w szczególnej regulacji prawnej. Zatem o utracie poglądu zawartego we wskazanej uchwale można mówić wyłącznie w odniesieniu do kierowców zatrudnionych w transporcie drogowym, którzy – inaczej niż pozostali pracownicy mobilni – mogą odbywać podróże służbowe i mają prawo do wynikających z tego tytułu świadczeń tylko ze względu na to, że została ustalona – z woli ustawodawcy – odrębna definicja podróży służbowej w stosunku do tej grupy zawodowej. Wykładnia ta pozostaje natomiast aktualna wobec innych kategorii pracowników mobilnych (por. np. wyroki z dnia 17 lutego 2012r., III UK 54/11, LEX nr 1167573; z dnia 28 czerwca 2012r., II UK 284/11, Monitor Prawa Pracy 2012 nr 11, s.608 – 610; z dnia 18 stycznia 2013r., II PK 144/12, LEX nr 137389 oraz z dnia 25 lutego 2013r. III UK 57/12, OSNP 2014 nr 1, poz.10). Również wyłącznie do grupy zawodowej kierowców odnosi się przywołany przez skarżącego pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 kwietnia 2011r., II PK 234/10 (OSNP 2012 nr 9-10 poz.119), i brak jest podstaw do jego zastosowania do innych grup zawodowych, co do których ustawodawca nie dostrzegł potrzeby zmiany regulacji odnoszącej się do powszechnej definicji podróży służbowej określonej w art.77⁵ § 1 K.p.”.

Dokonane ustalenia i przedstawione argumenty natury prawnej uzasadniały zatem oddalenie odwołania na podstawie art.477¹⁴ § 1 K.p.c. w związku z powołanymi wyżej przepisami prawa materialnego.

W punkcie II wyroku Sąd Okręgowy, na podstawie art.98 § 1 i § 3 K.p.c., art.99 K.p.c. oraz § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013r., poz.490 z późn. zm.) zasądził od odwołujących się współników Spółki Cywilnej (...) solidarnie (art.864 K.p.c.) jako stron spór przegrywających, na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa prawnego.

Wysokość zasądzonych kosztów ustalona została według stawki minimalnej, adekwatnej do wartości przedmiotu sporu w rozpoznawanej sprawie (13.364 zł 74 zł - vide pismo procesowe pełnomocnika ZUS z dnia 19 marca 2018r. – k.133 a.s.; oświadczenie pełnomocników stron na rozprawie – k.187; e-protokół rozprawy k.189: 00:38:47).